

Motýl

© Jád Va-šem

text: Pavel Friedmann; obraz: Liz Elsby

Ten poslední ten zcela poslední
tak sytý hořce oslnivě žlutý
snad kdyby slunce slzou zazvonilo o bílý kámen
taková taková žluť
vznášel se lehce tak do vysoka
šel jistě jistě chtěl políbit svět svůj poslední

na sedmý týden tu žiji
ghettoisiert
mí mě tu našli
pampelišky tu na mne volají
i bílá větev v dvoře kaštanu
motýla jsem tu neviděl

ten tenkrát byl poslední
motýli tady nežijí
v ghettu.

Pavel Friedmann:

Friedmann byl mladý básník, který byl uvězněn v terezínském ghettu. Nevíme o něm mnoho, když napsal tuto báseň bylo mu 17 let. Byla objevena mezi jinými díly po konci druhé světové války. Deportován do Osvětimi, kde zemřel 29. září 1944.

Napsáno tužkou v zaplombovaném nákladním autě

© Jad Va-šem

text: Dan Pagis; obraz: Liz Elsby;

překlad: Jiřina Šedinová

Zde v tomto transportu
jsem já, Eva
s Abelem, synem svým.
Uvidíte-li mého staršího,
Kaina syna Adamova,
řekněte mu, že já

Dan Pagis:

Pagis psal hebrejsky, narodil se na Bukovině v roce 1930. Byl vězněn v koncentračním táboře na Ukrajině, ze kterého se mu podařilo utéct. Usadil se v Palestině v roce 1946 a vyučoval středověkou hebrejskou literaturu na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Stal se jedním z nejvýznamnějších hlasů moderní izraelské poezie. Poukazoval na události holocaustu prostřednictvím biblických nebo mystických obrazů. Zemřel v roce 1986.

Když přišli nacisté

© *Jad Va-šem*

text: Martin Niemöller; obraz: Liz Elsby;

překlad: Tomáš Pecina

Když přišli nacisté pro komunisty, mlčel jsem;
nebyl jsem přece komunist.

Když zavírali sociální demokraty, mlčel jsem;
nebyl jsem přece sociální demokrat.

Když přišli pro odboráře, mlčel jsem;
nebyl jsem přece odborář.

Když přišli pro Židy, mlčel jsem;
nebyl jsem přece Žid.

Když přišli pro mě, nebyl už nikdo,
kdo by se mohl ozvat.

Martin Niemöller:

Niemöller byl německým pastorem a teologem, narodil se v Německu roku 1892. Na začátku podporoval Hitlerovu politiku, později se stal jejím aktivním odpůrcem. Byl zatčen a uvězněn v koncentračních táborech Sachsenhausen a Dachau. Spojenci ho osvobodili v roce 1945. Pokračoval v kariéře v Německu jako duchovní a uznávaný pacifista.